

20. Tétel. Magyarország II. világháborúba

1936-ban Darányi Kálmán lett Magyarország miniszterelnöke. Fenntartotta a titkos választójog ígérését, demokratikus elveket követett, növelni akarta kormányzói jogkört és a felsőház szerepét. Megpróbált egyensúlyozni a szélsőséges irányzatok között. Célja a diktatórium elkerülése volt. Megtiltotta a jobboldal pártá szervezését, így ezeknek nem lehetett parlamenti képviselőjük.

A jobboldali szélsőségesek tevékenységüket a MOVE szervezeteiben folytatták, amely fegyverekkel is rendelkezett. 1937-ben a MOVE puccsra készülődését híresztelték, de Darányi cáfolta ezeket a híreket. Ennek ellenére a MOVE szélsőséges vezetőit félreállította, és a fegyverek zömét elkobozta.

Németország fokozódó nyomásának ellensúlyozására Darányi és Kánya Kálmán külügyminiszter kísérletet tettek a Ny-hoz fűződő kapcsolat erősítésére, de a Ny-i hatalmak nem mutattak érdeklődést ez irányban.

Megpróbálták ápolni a magyar-olasz barátságot, Rómában ismét felújították a Róma-Belgrád-Budapest-Varsó együttműködés gondolatát.

Berlinben megerősítették, hogy nem hajlandók támogatni a magyar revíziót, ellenben egyre több náci propagandistát küldtek a németlakta vidékekre.

A magyar-német kapcsolatok romlása tárgyalásokra ösztönözte a kisantantot. Felajánlották, hogy elismerik Magyarország fegyverkezési egyenjogúságát, cserébe megneemtámadási szerződéseket javasoltak. A magyar külpolitika célja a történelmi Magyarország visszaállítása volt, a kisantant pedig ragaszkodott a trianoni országhatárokhoz, így megállapodás nem született.

Tarthatatlan állapotban volt a magyar haderő, létszáma alacsony és felszerelése korszerűtlen volt. 1938 márciusában Darányi meghirdette Győrben a fegyverkezési programot, de a kívánt színvonalat a hadsereg így sem érte el. Mindez revíziós külpolitikai elképzeléseink miatt volt fontos.

Németország támogatására számítottunk, de a kisantant felháborodása meggátolt minket, lépéseinket mindenki elhamarkodottnak vélte.

Gondot okozott a szélsőjobboldal, melynek erőit Darányi tárgyalásokkal próbálta megosztani. Megállapodott Hubay Kálmánnal, hogy a törvényes út tiszteletben tartása fejében parlamenti képviselőhöz juthatnak. Az egyezséget bizalmatlanul fogadták, miután Horthy is kifejezte elégedetlenségét Darányi lemondott.

1938-ban Imrédy Béla, pénzügyi és gazdasági szakember alakított kormányt. Németektől távolodó külpolitikát és a reformok megvalósítását várták tőle. Gondoskodó szociális államot kívánt létrehozni, mely segít az egyre nagyobb nyomorban élő embereken. Mivel erre nem voltak meg a szükséges anyagiak, nem valósíthatták meg ezt az elképzelést, csupán hatáskeltésre volt alkalmas, néhány területen osztottak ki egy kevés pénzt.

Ebben az évben fogadták el az első zsidótörvényt, melyet bíráltak a demokratikus erők, valamint több magyar író, költő és tudós is kiáltványban tiltakozott ellene. A törvény lényege, hogy a legtöbb értelmiségi pályán a zsidók aránya nem haladhatja meg a 20%-ot. Zsidónak minősültek az izraelita vallásúak. Ennek hatására sokan vallást váltottak.

1938 augusztusában Hitler arra próbálta rávenni a magyar vezetőket, hogy Németországgal közösen támadják meg Csehszlovákiát, de a vezetés nemet mondott a tervre. Ugyanakkor tudomásul kellett venniük, hogy a térségben Hitler akarata fog érvényesülni.

A magyar külpolitika próbált kitérni. Kánya felújította a tárgyalásokat a kisantanttal.

Megállapodtak abban, hogy a kisantant elismeri Magyarország fegyverkezési egyenjogúságát, cserébe Magyarország lemond az erőszak alkalmazásáról. Az egyezmény véglegesítését, a kisebbségi kérdést szabályozó megállapodások létrejöttétől tették függővé, így soha nem lépett érvénybe.

A németek igényt tartottak a csehszlovákiai német lakta, fejlett iparvidékekre. A nyugati hatalmak békéltetésre törekedtek, ezért 1938. szeptember 29-én összeült a müncheni konferencia. Résztvevői: Chamberlain (brit), Daladier (francia) és Mussolini (olasz) miniszterelnökök, valamint Hitler német birodalmi vezér és kancellár voltak. Németország megszerezte a kívánt területeket. A szerződés azt is tartalmazta, hogy újabb tanácskozásra ülnek össze, ha a csehszlovákiai lengyel és magyar kisebbség kérdése három hónapon belül nem rendeződik.

Ezzel Németországnak szabad kezet adtak, annak reményében, hogy megfékezik a német agressziót és Németország Ny-i irányú terjeszkedését, ez a be nem avatkozás politikája. Megváltoztak a nemzetközi körülmények. A csehszlovák-magyar tárgyalások nem vezettek eredményre, így került sor az első bécsi döntésre, november 2-án. Visszakaptuk a Felvidék és Kárpátalja magyar lakta vidékeit.

A Felvidéken a polgári közigazgatás szlovák és magyar lakosságot is sértő magatartása sokakat elkeserített. A miniszterelnök nem a sérelmek megtorlásában, hanem egy türelmes nemzetiségpolitikában látta a kiutat. Szerette volna elérni, hogy Kárpátalja autonómiát kaphasson, de kevés híve akadt és a katonai vezetés is szemben állt vele.

Imrédy a reformok megvalósításának érdekében erős kormányzati hatalmat akart, ezt az elképzelést erősítették német és olaszországi látogatásai. Úgy ítélte meg, hogy a térséget a német és az olasz politika fogja meghatározni, Magyarországnak tehát ehhez a két hatalomhoz kell csatlakoznia. A két hatalom sikereinek hatására Imrédy elképzeléseit szélsőjobboldali irányban módosította.

Terveit, közöttük a politikai rendszer átformálását kaposvári beszédében tárta a nyilvánosság elé.

Programja sikeres megvalósítása érdekében szerette volna kormányát függetleníteni a parlamenttől. Ennek érdekében általános felhatalmazási törvény előterjesztését fontolgatta, de tervét Keresztes-Fischer Ferenc bel- és Teleki Pál vallás- és közoktatásügyi miniszter elutasította. Imrédy a házszabályok módosításával kísérletezett. Törvénytervezete szerint a kormány kérésére a parlament 48 óra alatt köteles lett volna megtárgyalni a benyújtott törvénytervezeteket. Nyilvánvaló volt, hogy ezzel a felhatalmazási törvény előtt egyengeti az utat. A parlament leszavazta a miniszterelnököt.

Imrédy lemondott, Horthy Telekit kérte fel, ő azonban meggyőzte a kormányzót, hogy bízson meg Imrédyben. Ez hibás lépés volt, Imrédy nem vonta le a következményeket a történelemből. Minden erejét arra fordította, hogy a parlamenten kívül szerezzen magának támogatókat. A jobboldali radikálisokat egységes mozgalomba kívánta szervezni, létrehozta a Magyar Élet Mozgalmat. A kormány egyre nagyobb nyugtalansággal figyelte tevékenységét.

Egyre féktelenebbé vált a nyilasmozgalom, mely a terrorcselekményektől sem riadt vissza. 1939 februárjában robbanásos merényletet követtek el a Dohány utcai zsinagóga ellen. Jó ürügyet kínált Imrédy lemondatására zsidó származása, így sikerült félreállítani az antiszemita szélsőjobboldali támogató, és a német politikai elképzeléseket kiszolgáló politikust.

1939-ben Teleki Pál lett a miniszterelnök. Feladatának a szélsőséges erők visszaszorítását és a békés revízió folytatását tűzte ki. Betiltotta a börtönben ülő Szálasi nemzetiszocialista pártját, tagjait internáltatta. Újjászervezte a kormánypártot Magyar Élet Pártja néven, igyekezve visszaszorítani a mozgalom előretörését.

1939 márciusában a csehszlovák válság lehetővé tette, hogy Szlovákia önállóvá válásakor a kormány önerejéből foglalja vissza a Kárpátalját.

1939 májusában fogadta el a parlament a még Imrédy által beterjesztett második zsidótörvényt, amely már faji alapon különböztette meg a zsidóknak minősülőket. Arányukat az értelmiségi és művészi pályákon 6%-ra csökkentette.

Az ebben a hónapban rendezett választásokon Teleki sikerre vezette az általa átszervezett

kormánypártot, helyzetének megerősödése részben ellensúlyozta a szélsőjobb előretörése miatti aggodalmakat.

Teleki Pál arra törekedett, hogy Magyarország a fegyveres semlegesség politikájával kimaradjon a világháborúból, és katonai erejét őrizze meg a háború utáni rendezés idejére. A Ny-i hatalmak jóindulatának megnyerése érdekében ígéretet tett a brit kormánynak, hogy Magyarország nem adja fel semlegességét. A német csapatok esetleges benyomulásakor Magyarország ellenállást fog tanúsítani.

Teleki 1939 szeptemberében elutasította a németeknek azon kérését, hogy a kassai vasútvonalon német csapatokat szállíthassanak Lengyelországba. Így nyitva maradt a lengyel határ és a menekülők az országon keresztül eljuthattak Ny-ra.

Erre a németek hadianyag szállítmányaiknak leállításával válaszoltak, akadályozva ezzel a magyar honvédség felkészülését.

Teleki és környezete 1939 nyarától egy emigrációs magyar kormány esélyét fontolgatta, ennek anyagi megalapozására pénzt helyezett el az USA-ban. Az összeget azonban később visszavonták.

1940-ben a Szovjetunió magához csatolta Románia egyes területeit, ez lehetőséget kínált Magyarországnak, hogy önerejéből valósítsa meg Erdély és Kelet-Magyarország visszacsatolását.

Megkezdődtek az előkészületek, a haderőt összevonták a Tiszántúlon.

A német vezetés, melynek a térség békéje volt az érdeke, magyar-román tárgyalásokat javasolt, ez elől a magyar kormány nem térhetett ki. A tárgyalások eredménytelenül végződtek, a románok Német és Olaszországot kérték fel döntőbírónak. Meghiúsult Erdély önerőből való visszaszerzésének terve. 1940. augusztus 30-i második bécsi döntés visszaadta É-Erdélyt és a Székelyföldet. Teleki mindent megtett annak érdekében, hogy a bevonulás békében történjék, de a felkorbácsolt nemzeti indulatokat nehezen lehetett féken tartani. Ráadásul Magyarországnak 1940 novemberében csatlakoznia kellett a háromhatalmi szerződéshez.

1940 decemberében, hogy nyugati orientációjukat erősítsék, Magyarország és Jugoszlávia örök barátsági szerződést kötött egymással.

1941 márciusában a németek hozzákezdtek a Balkán biztosításához. Ezért csatlakoztatták Bulgáriát és Jugoszláviát a háromhatalmi szerződéshez. Jugoszláviában felháborodás követte az eseményt, a kormányt megdöntötték és nem ismerték el a szerződést. Hitlernek a jugoszláv ellenállást is fel kellett számolnia. Magyarországnak át kellett engednie a német csapatokat, és részt kellett vennie a Jugoszlávia elleni hadjáratban, cserébe a délvidéki területeket ígérték. Horthy igent mondott a javaslatra, de Teleki látta, hogy ezzel Magyarország a nácik csatlósává válik. Figyelmeztették, hogy amennyiben a németek mellé állunk várható Nagy-Britannia és szövetségeseinek hadüzenete is.

Összeomlott Teleki fegyveres semlegességi koncepciója, mely az ország kiútja lehetett volna. Tisztában volt azzal, hogy Németország el fogja veszíteni a háborút, és hazánk várható tragédiájának súlya alatt, 1941. április 3-án öngyilkos lett.

A magyar vezetés megvárta, amíg Horvátország kinyilvánította függetlenségét, majd elindította haderejét a Jugoszláviához tartozó magyar területek visszafoglalására. Birtokba vette Bácskát, a baranyai háromszöget és a Mura-vidéket.

Bárdossy László lett a miniszterelnök. A politikusok többsége úgy hitte, hogy a németek szétverik a Szovjetuniót, és a Német Birodalom lesz a térség meghatározó ereje, tehát nem szabad elvesztegetni a németek jóindulatát.

Kassa feltételezett szovjet bombázása szolgáltatta az okot arra, hogy Magyarország 1941. június 26-án belépjen a szovjetek elleni háborúba. (A bombázásról szóló jelentés fennmaradt. A három szovjet felségjellel ellátott gép Németország felől érkezett és arra is távozott, ráadásul német típusú gépek voltak.)

Ugyanúgy, mint a Jugoszlávia elleni háborúba, ebbe is kénytelenek voltunk belépni. De mivel Jugoszlávia jelentéktelenebb volt ezért nem kellett hozzá ürügy. A németek vonakodó szövetségesnek tartottak minket, ezért az elvárásuk az volt, hogy azonnal csatlakozzunk. December 7-én beállt a hadiállapot Magyarország és Nagy-Britannia között. December 12-én Bárdossy hadat üzent az USA-nak.

Az 1942 januárjában Budapestre látogató Ribbentrop német külügyminiszter, majd Keitel tábornagy kötelezettséget vállaltak Bárdossy miniszterelnökkel, hogy a magyar kormány egy hadsereget küld a keleti frontra. Áprilisban megkezdték a katonák és a munkaszolgálatosok kiszállítását a Don partjára.

1942 márciusában a kormányzó felmentette Bárdossy miniszterelnököt, utóda Kállay Miklós volt. Feladata, hogy a hazánk és Németország viszonyát fellazítja, és kapcsolatokat teremtsen a szövetséges hatalmakkal.